

PERE CAPELLÀ ROCA: LA LLUITA INCANSABLE PER LA LLIBERTAT

Pere Fullana i Puigserver
Historiador

El 17 de desembre de 1954, Pere Capellà morí sobtadament a Palma. Era, encara, un home molt jove, massa jove, que havia mantingut aquell esperit jove, dinàmic i radical des de la seva adolescència. Un esperit que no perdé mai, malgrat les circumstàncies l'obligaren a adaptar-se externament al món de cartró pedra de la postguerra. Capellà havia nascut a Algaida, el 1907, i tingué una infància aparentment normal. No obstant, des del final del decenni de 1920 es donà a conèixer com un jove inquiet i es pot considerar, entre moltes altres coses, un referent d'aquella nova generació juvenil que cercava alliberar-se d'un món de misèries diverses, conscient que havia arribat l'oportunitat històrica de trencar vells esquemes socials, encara dominats simbòlicament per un estamentalisme social decadent i obsolet. Educat en el taller d'espardenyeria del seu pare, el popular glosador Llorenç Capellà Garí, Pere aprengué a degustar la cultura i tingué l'oportunitat de conèixer profundament la de la seva classe social. El món de la petita menestralia local en auge tot just començava a definir-se i aspirava a tenir un cert protagonisme en una societat que començava a assaborir la modernitat. Pere era un lector inquiet, un clarinetista vocacional i un líder juvenil amant de la música, la bauxa, el teatre, el cinema i tot allò

relacionat amb la cultura popular, de la qual el pare n'era un referent en l'escenari local. El pare era, llavors, un home profundament compromès, un "intel·lectual" de les classes populars, gràcies a la seva exquisida capacitat d'aguisar paraules que l'havia convertit en cronista crític de la decadència política i social de la classe dirigent contemporània. Com molts joves radicals, Pere conegué el republicanisme lerrouxista i s'introduí en els àmbits culturals antimonàrquics, com ara les publicacions promogudes per Jordi Martí Rosselló –Masclé Ros. Visqué intensament la socialització republicana durant el període de decadència de la Dictadura de Primo de Rivera i decidí incorporar-se als col·lectius que maldaven per crear un model de societat moderna i igualitària, amb la República com a horitzó.

“Pere entenia la pedagogia com una eina de transformació social, com un compromís individual per inclinar la balança de l'analfabetisme polític i com a construcció d'una nova ciutadania.”

Foto cedida per Llorenç Capellà

SETMANA CULTURAL DE SANT HONORAT

del 13 al 20 de Gener de 1980

HOMENATGE A PERE CAPELLÀ

Patrocinada per l'Ajuntament d'Algaida

Organitzada per la

Delegació d'Obra Cultural Balear

Amb la Col·laboració de «La Caixa»

Foto cedida per Llorenç Capellà

La decisió d'estudiar magisteri i la seva vocació pedagògica era un compromís amb la societat, una forma d'especialitzar-se en aquell terreny que, s'intuïa, havia de ser estratègicament substancial per a transformar la realitat. Tot plegat, estudiar no podia ser un privilegi i, així, Pere interioritzava una forma d'entendre la pròpia vida vinculada a la llarga tradició republicana, marcada per un cert partisanisme social i cultural. Pere entenia la pedagogia com una eina de transformació social, com un compromís individual per inclinar la balança de l'analfabetisme polític i com a construcció d'una nova ciutadania. Les *Cançons Republicanes*, primer, i el setmanari *La Razón* (abril-juny 1931), després, reflecteixen el pensament republicà químicament més pur de Pere Capellà i la seva particular lectura de l'esperit del 14 d'abril. La República no era un somni, tot i que ben aviat esdevingué un malson per a tots aquells que, com ell, es comprometeren a fons en la consolidació d'una

nova cultura política, entengueren la urgència de bastir partits polítics i generaren models nous de sociabilitat estudiantil i pagesa. Pere compaginà els estudis de magisteri amb la militància política, primer en el Partit Republicà Radical Socialista (1932-34) i després a Esquerra Republicana Balear (1934-1939). Així mateix, tingué un protagonisme destacat en la Federació Escolar Balear, associada a la FUE, una plataforma formada per estudiants illencs compromesos amb un model educatiu laic, al servei de la causa republicana; i fundà també una *Agrupación de Labradores* (1932), amb la finalitat d'incorporar jornaleros del camp i dones a la causa del republicanisme d'esquerres. En totes aquestes iniciatives, la presència i la paraula de Pere Capellà varen tenir un ressò especial i es consolidà com una icona juvenil de la causa republicana, no només en l'àmbit local algaidí. Obtingué el títol de mestre durant el Bienni Negre (1934-1936) i, davant la impossibilitat d'exercir a Mallorca, es traslladà a Barcelona. Durant els dos cursos escolars de 1934-1936, exercí a Montcada i a Sants, s'afilià a Esquerra Republicana de Catalunya i milità en sindicats de l'ensenyament. En el context de la Revolució d'Octubre de 1934 i en el clima de reconquesta ciutadana del republicanisme d'aquells anys interioritzà i exterioritzà la seva militància catalanista. El poema *Jo soc català*, escrit en aquells moments d'incertesa és, indubtablement, la seva professió de fe cívica i nacional més profunda.

“...aquell gruix de ciutadans que carregaven sobre les seves espatlles només la culpa d’haver estat manobres d’una República possible.”

El 20 de juliol de 1936 s'escapolí de la repressió feixista a Algaida, on, des de feia temps era objecte d'una animadversió especial per part de la dreta, escapà de Mallorca i es refugià a Barcelona, passant per Menorca. En aquella ciutat tot i que inicialment continuà treballant com a mestre, ben aviat s'incorporà a l'Escola Popular de Guerra i, el 1937, fou destinat al front de Madrid. Féu la guerra com oficial de l'exèrcit republicà i sofrí directament les conseqüències de la derrota, l'abril de 1939. Com a membre de l'exèrcit derrotat, fou internat en un Camp de Concentració a Alcalá de Henares i jutjat en un Consell de Guerra sumaríssim, en el qual fou condemnat a vint anys de presó. Redimí penes en el

Foto cedida per Llorenç Capellà

Penal d'Alcalá escolaritzant i alfabetitzant els presos, i compartí aquell temps de silenci i de degradació cívica i humana, amb un grup d'escriptors, músics i intel·lectuals republicans, la relació amb els quals i amb la família com a únics referents, donà sentit a una experiència inexplicable i sense cap mena de sentit per aquell gruix de ciutadans que carregaven sobre les seves espatlles només la culpa d'haver estat manobres d'una República possible. Després de tres anys de

resistència silenciosa i de sofrir la tortura psíquica i la penúria física del penal, obtingué la llibertat vigilada i fou alliberat l'abril de 1943. Sense poder tornar a Algaida com a conseqüència de l'actitud de les autoritats franquistes locals, s'establí a Montuïri, on es casà dos mesos després amb Maria Fornés.

Els primers anys a Mallorca no varen ser fàcils, ni personalment ni professionalment. Va ser per a ell, un temps d'interiorització de la derrota i de decepcions constants, almenys fins el 1949. Entre 1949 i 1954, publicà diàriament una secció a *Baleares*, titulada Coplas sin malicia, amb el pseudònim de Mingo Revulgo. A través d'aquests escrits, aparentment desenfadats i humorístics, reflectí la seva particular interpretació de la realitat social i política de Mallorca. Paral·lelament, gràcies a l'èxit obtingut com autor teatral, esdevingué un dels personatges més populars de la Mallorca de postguerra. Impossibilitat per exercir la seva vocació pedagògica féu del periodisme i el teatre instruments de divulgació d'aquell ideal intemporal de lluita incansable per la llibertat. □

Sairpa S.L.
industria gràfica de calvià

binder MAR
MANIPULADOS

Soluciones en impressió

DISSENY GRÀFIC - IMPRESSIÓ EN OFFSET
PLEGATS EN GENERAL - REVISTES COSIDES EN GRAPA
ENQUADERNACIÓ DE LLIBRES I CATÀLEGS EN RÚSTICA

C/. Illes Balears, 26 ■ 07180 Pol. Ind. Son Bugadelles (Santa Ponça - Calvià)
Tel 971 69 76 76 - 971 69 92 67 ■ Fax 971 69 76 79
E-mail sairpa@terra.es